

УДК 354

[https://doi.org/10.52058/2708-7530-2021-10\(16\)-140-151](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2021-10(16)-140-151)

Лапшина Ірина Анатоліївна кандидат економічних наук, доцент кафедри державного управління Українського католицького університету, вул. Свенціцького 17, к. 307-1, м. Львів, 79000, тел.: (032) 240-99-45, e-mail: lapshyna@ucu.edu.ua, <https://orcid.org/0000-0001-8999-8185>

Чех Мирослава Михайлівна кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри державного управління Українського католицького університету, вул. Свенціцького 17, к.307-1, м. Львів, 79000, тел.: (032) 240-99-45, e-mail: miroslava@ucu.edu.ua, <https://orcid.org/0000-0002-6787-8067>

Василиця Оксана Богданівна кандидат економічних наук, доцент кафедри державного управління, Український католицький університет, вул. Свенціцького 17, к.307-1, м. Львів, 79000, тел.: (032) 240-99-45, vasylytsya@ucu.edu.ua, <https://orcid.org/0000-0001-5624-2277>

ДЕРЖАВА-ДІАСПОРА: ПАРАЛЕЛЬНІ СВІТИ ЧИ ПАРТНЕРИ ІЗ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ? (НА ПРИКЛАДІ УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ У ВЕЛИКОБРИТАНІЇ ТА ПОЛЬЩІ)

Анотація. У статті досліджуються проблеми взаємодії української держави та її діаспори. За допомогою проведених 43 глибинних інтерв'ю у Польщі та Великобританії із представниками української діаспори, української меншини, міграційних спільнот, неурядових громадських організацій, бізнесу, волонтерів та інших зацікавлених осіб здійснено аналіз ролі та потенціалу української діаспори у розвитку України.

Розглянуто діяльність української діаспори у Польщі та Великобританії під час Євромайдану та війни на сході України. Встановлено, що за останні роки в обох країнах виникло багато нових діаспорних організацій, старі діаспорні організації мобілізувалися і роблять величезний внесок у підтримку України. Визначено, що Революція Гідності 2013 р. та війна на сході України зіграли важливу консолідуючу роль для активістів, волонтерів, представників української меншини, старої діаспори та нових міграційних спільнот та неурядових громадських організацій. Як нові, так і усталені діаспорні організації ефективно займаються благодійністю, публічною і культурною дипломатією, докладають чимало зусиль для протидії дезінформації відносно України. Водночас, незважаючи на величезний внесок української діаспори, розуміння значення і ролі діаспори в Україні до останнього часу не було, а механізми співпраці з діаспорою не працювали.

Обґрунтовано, що за останні роки, після Євромайдану в Україні зросла зацікавленість до дослідження діаспори і можливості залучення її представників до політичного, економічного, соціального та культурного життя. Це дозволило дійти висновку, що попри визначені пріоритети та роботу над законодавчою базою у сфері співпраці із діаспорою, певний прогрес у розумінні, що діаспора може допомогти у розвитку країни, в Україні досі не має визнання того, що діаспора може стати позитивним агентом змін, в той час як політика співпраці з українцями закордоном повинна бути одним із пріоритетів зарубіжної політики.

Ключові слова: українська діаспора, Євромайдан, співпраця, Великобританія, Польща

Lapshyna Iryna Anatoliyivna PhD in Economics, Associate Professor, Chair of Public Management, Ukrainian Catholic University, Svenzizkoho St., 17, room 307-1, Lviv, 79000, tel.: (032) 240-99-45, e-mail: lapshyna@ucu.edu.ua, <https://orcid.org/0000-0001-8999-8185>

Chekh Myroslava Mykhailivna PhD in Economics, Associate Professor, Chair of Public Management, Ukrainian Catholic University, Svenzizkoho St. 17, room 307-1, Lviv, 79000, tel.: (032) 240-99-45, e-mail: miroslava@ucu.edu.ua, <https://orcid.org/0000-0002-6787-8067>

Vasylytsia Oksana Bohdanivna PhD in Economics, Associate Professor, Chair of Public Management, Ukrainian Catholic University, Svenzizkoho St. 17, room 307-1, Lviv, 79000, tel.: (032) 240-99-45, e-mail: vasylytsya@ucu.edu.ua, <https://orcid.org/0000-0001-5624-2277>

STATE- DIASPORA: PARALLEL WORLDS OR PARTNERS IN UKRAINE'S DEVELOPMENT? (ON THE EXAMPLE OF THE UKRAINIAN DIASPORA IN THE UK AND POLAND)

Abstract. This article examines the problems of interaction between the Ukrainian state and its diaspora. A thorough analysis of the role and potential of the Ukrainian diaspora in Ukraine's development was conducted through 43 in-depth interviews in Poland and the United Kingdom with representatives of the Ukrainian diaspora, the Ukrainian minority, migration communities, NGOs, businesses, volunteers and other stakeholders.

The activities of the Ukrainian diaspora in Poland and Great Britain during the Euromaidan and the war in eastern Ukraine are considered. It has been established that in recent years many new diaspora organisations have emerged in both countries, whereas old diaspora organisations have mobilised and are making a valuable contribution to support Ukraine. It is determined that the Revolution of Dignity of 2013 and the war in eastern Ukraine played an important consolidating role for activists,

volunteers, members of the Ukrainian minority, the old diaspora and new migration communities and non-governmental organisations.

Both new and established diaspora organisations are effectively involved in charity, public and cultural diplomacy, and make considerable efforts to counter misinformation about Ukraine. At the same time, despite the huge contribution of the Ukrainian diaspora, there was no understanding of the significance and role of the diaspora in Ukraine until recently, and the mechanisms of cooperation with the diaspora did not work.

It is justified that in recent years, after the Euromaidan in Ukraine, interest in the study of the diaspora and the possibility of involving its representatives in political, economic, social and cultural life has increased. This led to the conclusion that despite the identified priorities and work on the legal framework for cooperation with the diaspora, some progress in understanding that the diaspora can help the country's development, Ukraine still does not recognize that the diaspora can become a positive agent of change. Moreover, state policy of cooperation with Ukrainians abroad should be one of the priorities of foreign policy.

Keywords: Ukrainian diaspora, Euromaidan, collaboration, United Kingdom, Poland

Постановка проблеми. Американський портал Global Post назвав українську діаспору «ключем до відновлення країни» [1]. Це певною мірою перебільшення, оскільки вирішення проблем більшою мірою залежить від самої України, але ця точка зору дає зрозуміти наскільки велике значення має українська діаспора у розвитку. Незважаючи на величезний внесок української діаспори, розуміння значення і ролі діаспори в Україні до останнього часу не було, а механізми співпраці з діаспорою не працювали. Колишній Президент Світового конгресу українців Є. Чолій зауважив: «Діаспора – найкращий посол України у світі, але влада цього не розуміє» [2]. Що стосується співпраці України із українцями закордоном, вона описується представниками української діаспори як два «паралельні світи» [із інтерв'ю з респондентом П28¹]. Водночас, на думку посла України у Канаді А. Шевченко, в Україні існує «неповне уявлення про українську діаспору». Існує думка, що це наївне вишиванкове співтовариство, яке об'єднує українська мова, танці, пісня, розпис яєць на Паску. Друга думка: діаспора – це клуб мільонерів, які тільки і думають як відправити гроші в Україну [3].

Проте, зауважимо, що протягом останніх років з'явилися певні позитивні зрушення у відносинах держави і української діаспори.

¹ П 28 це код респондента, де П означає, що інтерв'ю проведено у Польщі, 28 – це номер респондента. У подальшому: П-Польща, В-Великобританія

² Організацій у Польщі, які допомагають Україні, є значно більше. У даному дослідженні зосереджено увагу на організаціях, заснованими українцями у Варшаві.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у дослідження української діаспори зробили такі українські вчені, як Ф. Заставний, І. Ключковська, О. Малиновська, Л. Мельник, О. П'ятковська, В. Сатцевіч.

З об'єктивних причин (з одного боку, депопуляція, старіння населення; з другого боку, значні обсяги грошових переказів від мігрантів, активна підтримка діаспори під час Революції гідності та проведення АТО) за останні роки в Україні зросла зацікавленість до дослідження діаспори і можливості залучення її представників до політичного, економічного, соціального та культурного життя. В академічній літературі з'являється більше праць з питання як українська діаспора відповіла на кризу 2013-2014 рр. в Україні (Д. Кармент, М. Ніколко, О. Олейнікова, Ю. Байєр, К. Татар). Однак, незважаючи на увагу дослідників до проблем аналізу української діаспори, проблеми оцінювання взаємодії української держави та її діаспори після Євромайдану залишаються недостатньо розкритими.

Мета статті - дослідити динаміку взаємодії Української держави та української діаспори у період до і після Євромайдану.

Виклад основного матеріалу. Стаття базується на результатах дослідницького проекту: «Дослідження ролі і потенціалу української діаспори у Польщі та Великобританії у розвитку України». Проект фінансовано Британською Академією. У ході дослідження автором проведено 43 глибинних інтерв'ю у Польщі та Великобританії із представниками української діаспори, української меншини, міграційних спільнот, неурядових громадських організацій, бізнесу, волонтерів та інших зацікавлених осіб. Додатково проведено експертні інтерв'ю на Україні із мігрантознавцями та представниками науково-дослідних установ. Інтерв'ю проведено у 2015-2016 рр., тривалість інтерв'ю - від 45 до 90 хвилин. Дані, отримані в ході інтерв'ю, було проаналізовано у програмі NVIVO. Збір, зберігання та аналіз емпіричних даних дослідження базувалися на дотриманні етичних стандартів і захисті права учасників дослідження на добровільність, анонімність та конфіденційність.

Завданнями проекту було: 1) дослідити який внесок українська діаспора у Польщі та Великобританії здійснила під час Євромайдану та війни на сході України; 2) проаналізувати і надати оцінку стану співпраці України із українцями закордоном.

Дослідження в цих двох країнах показало, що українці в Польщі та Великобританії мають зацікавленість, ресурси і потенціал для розвитку України. Під час подій Євромайдану і війни на Донбасі українська діаспора в Польщі та Великобританії здійснила вагомий внесок і продовжує допомагати Україні по сьогоднішній день.

Українська діаспора у Польщі. Українська діаспора являє собою численну групу в Польщі. За оцінками В. Сатцевича в середні 1990-х років у Польщі українська діаспора складалася із 500 тис. осіб [4]. За оцінками посла України у

Польщі А. Дециці у 2021 р. у Польщі працює близько 1,5 млн українців [5]. За різними оцінками експертів у Польщі працює від 1 до 2 млн українців.

Характерною рисою української діаспори у Польщі є те, що вона складається із кількох груп. Перша – це автохтонне населення, яке до проведення переселень 1944-1945 років та операції “Вісла”, переважно, компактно проживало на південно-східних теренах Польщі [6]. Вони, в переважній більшості, є палкими патріотами України, зберігають та передають українські традиції та мову наступним поколінням. На думку одного із респондентів, «ідентичність українців в Польщі відрізняється від ідентичності інших українців, у мові, культурі, побуті і т.д. Вони знають сучасних українських письменників, знають основні факти з історії, бувають в Україні. Справа ідентичності є для них важлива» [із інтерв’ю з респондентом П28]. Друга група українців включає в себе нових іммігрантів, які народилися в Україні та виїхали за кордон у різний час. Ця еміграція була іншою, вони емігрували не групами, а поодинокі, або з членами своєї родини. Ці українці, переважно висококваліфіковані, дехто з них отримав освіту закордоном і обіймають високі посади. Третя група – сезонні працівники, низько- або висококваліфіковані, але в основному працюють на низькооплачуваних роботах. Четверта група, це нелегальні українці, які працюють без необхідного дозволу на роботу.

Від 1989 р. польська державна політика стала не лише офіційно підтримувати українські форми національного життя, а й певною мірою фінансувати їх через Міністерство культури і мистецтва. За цих умов виникли нові товариства: Об’єднання українців Польщі, Союз українців Підляшшя, Союз українок Польщі, Об’єднання лемків, Лемківський круг лемків «Господар», Організація української молоді «Пласт» у Польщі, Союз незалежної української молоді та інш.

Євромайдан 2013 р. здобув величезну підтримку у Польщі, де українці вийшли на свої Євромайдани у Варшаві, Кракові, Ополі, Вроцлаві, Любліні, Лодзі, Щецині та інших містах. Україна опинилася в центрі життя кожного українця закордоння. Діаспора активно підтримала національний спротив через мирні акції солідарності та протести. Українці закордоном зрозуміли, що вони є адвокатами змін та захисниками інтересів та незалежності української нації в колах міжнародної спільноти. Революція Гідності 2013 р. та війна на сході України зіграли важливу консолідуючу роль для активістів, волонтерів, представників меншини, нових міграційних спільнот, неурядових громадських організацій. Серед організацій у Варшаві, які здійснили вагомий внесок у допомогу Україні, є Об’єднання українців у Польщі, Фонд «Наш вибір», Фондація «Відкритий діалог», «Євромайдан-Варшава», «Товариство друзів України», Фонд «Крим» та інш.²

² Організацій у Польщі, які допомагають Україні, є значно більше. У даному дослідженні зосереджено увагу на організаціях, заснованими українцями у Варшаві.

Фонд «Наш вибір», офіційно зареєстрований у 2009 р. у Варшаві, спочатку існував як ініціатива друзів – українців і поляків, що творили середовище польсько-української взаємодії. Фонд підтримував мігрантів із різних етнічних груп, надаючи їм юридичну допомогу, організовуючи культурні та освітні заходи. Від самого початку Революції Гідності представники Фонду організовували і брали участь у протестах і демонстраціях. «Наш Вибір» активно допомагає українцям, а Український дім став місцем різноманітних збірок та суспільних акцій допомоги Україні [7].

Фундація «Відкритий діалог», заснована в Польщі у 2009 р., також активно організовує збірки і гуманітарну допомогу для України. За даними фундації станом на листопад 2014 р. зібрано понад 1003 тис. злотих (еквівалент \$300 тис), передано 35 т гуманітарної допомоги, в т.ч. військовим - 1 092 одиниць засобів охорони життя. «Відкритий діалог» із партнером «Євромайдан - Варшава» підтримує поранених та біженців в Польщі та лобіює інтереси України [8].

Українські і польські волонтери і активісти в Польщі продемонстрували стійкий патріотизм, відданість і підтримку, організуючи протести, публічні збірки, передачу товарів, медикаментів, одягу, грошей на Україну. Вечори і вихідні дні вони проводять сортуючи одяг, завантажуючи машини, транспортуючи товари, часом з очікуванням по 12 годин на польсько-українському кордоні. Волонтери дуже добре організовані, вони постійно проводять моніторинг та ідентифікують нагальні потреби і оновлюють інформацію на своїх сторінках в соціальних мережах. Своєю відданістю, важкою працею, вражаючим патріотизмом та нескінченим ентузіазмом волонтери і активісти здійснюють вагомий внесок у розвиток та відбудову України: «Майдан і війна на Україні дуже змобілізувала. Перед цими подіями я не можу сказати, що я була надто активна, але ситуація мобілізує всіх, більше людей приходить, готові допомагати і щось робити. Думаю війна нас змінила і українці відчули, що треба щось робити. Кожен відчув себе українцем [із інтерв'ю з респондентом П33]. На питання про плани на майбутнє волонтери говорять про продовження допомоги: «після закінчення війни, нас чекає велика праця, тому що залишилось багато дітей сиріт, інвалідів, хлопців, які мають травми. Дуже великі потреби мають біженці. Є багато людей із Донецьку, Луганську, які підтримали Україну, і тепер не знають що робити» [із інтерв'ю з респондентом П37].

Українські церкви у Варшаві демонструють підтримку і солідарність із подіями на Україні. Важко переоцінити роль греко-католицької церкви отців Василян в Варшаві у житті та інтеграції української громади у Польщі. Церква була, є і залишається адвокатом українських мігрантів. Під час і після Майдану вона активно збирає гроші на потреби Українських солдат, допомагає пораненим, підтримує різноманітні ініціативи української громади і надає місце для зустрічей. Священик української церкви у Варшаві зауважив, що останні події на Україні змінили сприйняття українців в Польщі: «Помаранчева революція спричинилася до очищення атмосфери і більш позитивного сприймання

українців, тобто симпатії до українців, до великої підтримки, головню з боку молоді. Майдан вже підкріпив вже не тільки симпатію, а і підтримку з розуміння до стремлінь українців, щоб бути дійсно українським народом, господарем у своїй країні» [із інтерв'ю з респондентом П35].

Українська діаспора у Великобританії. Відповідно до даних перепису населення у 2013 р. в Англії та Уельсі проживає 26452 українців і 838 в Шотландії [9]. За оцінкою лідерів діаспорної організації тільки у Лондоні є 50 тис. українців. Відповідно до даних Міжнародної організації міграції в Великобританії проживає близько 70 тис. українців (2007) [10]. Проте, ці цифри не відображають реальної ситуації з огляду на те, що є ще нелегальні українці, які перебувають у Великобританії під польськими чи литовськими документами.

Історія української діаспори в Великобританії бере свій початок у 20 ст. Союз українців у Великобританії, заснований у 1947 р., є найстарішою діаспорною організацією [11]. Як і для кожної діаспори актуальною проблемою і для української діаспори є асиміляція. Після війни Союз українців у Великобританії мав 120 відділів, зараз є лише 28 відділів у різних містах Великобританії. Союз українців у Великобританії видає україномовну газету «Українська думка», якій у 2015 р. виповнилося 70 років. Одним із найцінніших активів Союзу українців у Великобританії є бібліотека ім. Т. Шевченка і архів в Лондоні.

Серед представників старших діаспорних організацій, створених в період після 1946 р. у Великобританії необхідно відмітити «Союз українок», «Спілка української молоді», «Союз українських вчителів». В Лондоні активно діє Український Інститут, заснований у 1979 р. як філія УКУ патріархом УГКЦ Йосипом Сліпим. Український Інститут – це незалежна державна інституція, яка займається публічною та культурною дипломатією, освітніми проєктами у Великобританії. Є у Лондоні також Український клуб, суботня українська школа, які організують і просувають культурні, просвітницькі і соціальні заходи для українців. Велике значення має греко-католицька і православна українська церква для української громади в Лондоні, які підтримують і гуртують українську громаду. Вони також організують збірки коштів і відправляють допомогу на Україну.

Так само як і у Польщі, Революція Гідності і війна на Україні сколихнули діаспорні організації у Великобританії. Союз Українців у Великобританії в Лондоні та інших філіалах активно брав участь у протестах та забезпеченні допомоги Україні. На думку одного із представників української діаспори у Великобританії, «завдяки подіям на Євромайдані і війні на Україні спостерігаємо нову хвилю діаспорних заходів і пожвавлення активності організацій та української громади в Лондоні, Глазго, Брайтоні, Нотінгемі, Оксфорді та інш. містах Великобританії. Це були позитивні впливи, ці події розбудили ту генерацію, яка приїхала за останні 10-15 років» [із інтерв'ю з респондентом В10].

Протести, які мали місце в Україні в листопаді і грудні 2013 р., мобілізували українську діаспору. Повстали нові організації, як зареєстровані, так і

незареєстровані волонтерські групи. Було створено Лондонський Євромайдан, організація, яка активно здійснює фандрейзінгову діяльність на користь української армії та жертвам війни та координує пункт прийому речей, необхідних для української армії. Станом на липень 2014 р. Лондонський Євромайдан зібрав 200 тис. фунтів і 40 т товарів, які були відправлені на Україну [12]. «Ukrainian Events in London» - це українська неприбуткова он-лайн платформа, організована волонтерами. Основна мета цієї організації – це промоція України та її культури у Великобританії шляхом підтримки культурних, благодійних, соціальних, спортивних та бізнес-подій [13]. Благодійна організація “Ukraine Aid” збирає благодійні пожертви, підтримує людей, які постраждали під час війни, надає допомогу пораненим і дітям-сиротам, родинам, члени сімей яких загинули під час війни. Ініціатива “Army SOS UK” допомагає із уніформою, обладнанням, шоломами українській армії. Благодійна організація «Українська медична асоціація Великобританії» допомагає Українській армії медикаментами та медичним обладнанням підтримує ініціативи допомоги українським лікарям, лікарням [14].

Україна: реалії і перспективи співпраці з Українською діаспорою. За останні роки у Польщі та Великобританії у період після Євромайдану виникло багато нових діаспорних організацій, старі діаспорні організації мобілізувалися і роблять величезний внесок у підтримку України. Як нові, так і усталені організації ефективно займаються благодійністю, публічною і культурною дипломатією, докладають чимало зусиль для протидії дезінформації відносно України.

Натомість, що стосується співпраці України із українцями закордоном, то вона описувалася як два «паралельні світи». Представник української меншини у Польщі зазначив «...форуми діаспори, в яких я брав участь є прикладом зверхставлення і штампів. Я приїхав з України страшенно розлючений, бо склалося таке враження, що час зупинився. З одного боку був Міністр освіти, були представники Міністерства культури і людина із департаменту МЗС, але спосіб обговорення, публіка, з якою велися розмови, це Радянський союз – 2» [із інтерв'ю з респондентом П28]. Представники діаспори також звертають увагу на те, що є дуже мало є розуміння, що над тим треба працювати системно і потрібен діалог з українськими громадами закордоном. На практиці така співпраця практично відсутня і обмежується декларативними програмами і фрагментарними візитами українських чиновників.

Представники як старої, так і новітньої діаспори критично оцінюють роботу Українського Посольства, особливо у Лондоні: «На жаль, Українське посольство в Лондоні є дуже пасивне. Саме тому функція посольства лежить на громаді. Якщо порівняти роботи нашого посольства із посольствами США, Бразилії чи Колумбії, то вони постійно організовують якісь заходи. Натомість Українське Посольство не робить нічого...» [із інтерв'ю із респондентом В1]. Активіст і волонтер Лондонського Євромайдану зазначає: «Міністерство Закордонних справ

України і дипломатичний склад необхідно реформувати. Державні службовці працюють неефективно. Ресурси, які на них витрачаються – величезні, а результат - дуже малий. Працівники посольства повинні працювати більше і якісніше» [із інтерв'ю із респондентом В4]. Представник старої діаспори у Лондоні відмічає брак діалогу між українським урядом та діаспорою: «Я вважаю, що уряд, міністерство закордонних справ і посольство повинні більше спілкуватися із діаспорою, оцінювати внесок, який вона здійснює. Треба працювати разом. Натомість, співпраця з посольством є дуже мала. Перші послы, які були, вони йшли до громади, а пізніше була дуже довга перерва. Тепер чекаємо нового посла, бо попереднього відкликали. Було би добре, щоб був діалог, щоб вони запитали які у нас труднощі, як ми можемо вам допомогти, як ви можете нам допомогти [із інтерв'ю із респондентом В10]».

Представники діаспори не задоволені роботою Міністерства закордонних справ у сфері співпраці із діаспорою. Вони відмічають пасивність, незацікавленість, закритість та брак ідей. Представник української меншини з Польщі відзначає: «Проблема українських чиновників - це консерватизм і закритість на світ. Радянські схеми продовжують діяти – від... - до..., мало креативності» [із інтерв'ю із респондентом П28]. Священик української церкви у Варшаві ділиться враженням від візиту Міністра закордонних справ України: «Найбільш болячі моменти були коли приїзжав Міністр закордонних справ і була запланована зустріч із представниками меншини; був назначений день, люди приїхали з різних міст, ми годину чекали, бо Міністр запізнився, а потім він постійно дивився на годинник, і зустріч тривала всього 20 хвилин. І це віддзеркалює ставлення» [із інтерв'ю із респондентом П35].

Представник української меншини в Польщі звертає увагу на польський досвід співпраці із діаспорою: «Я був рік тому на Дні прапора і бачив як Президент Польщі вручає нагороди представникам польської діаспори. Я бачив яка різниця є між тим, що зараз і тим, що було кілька років тому. Нагороди отримували молоді люди, які досягли успіху, наприклад, лікарі з Австралії. По-перше їх відшукали, запросили, по –друге, не за те, що вони краков'як танцюють, а за те, що вони реально заслужили» [із інтерв'ю із респондентом П28].

Декілька представників діаспори звернули увагу на те, що Україна чи не єдина держава в світі, яка не надає жодної допомоги своїй діаспорі. На питання щодо очікувань від українського уряду погляди були різні, від повного розчарування і покладання тільки на себе до надзвичайно високих очікувань. Респондент у Варшаві зазначив: «Ніколи не було справжнього зацікавлення долею української меншини закордоном. Якщо було зацікавлення, то це було питання наскільки діаспора зможе фінансувати якісь проекти. Але очікувалося чогось іншого. І тому вже немає очікувань. Шкода, що немає співпраці з українською державою. Це один з таких моментів де чітко видно незацікавленість української держави вже навіть не говорю меншиною, своїми» [із інтерв'ю із респондентом П35].

Великі очікування мають представники нової діаспори. Активіст Євромайдану у Лондоні зауважив: «Міністерство закордонних справ повинно розробити концепцію співпраці із діаспорою у різних країнах. діаспора повинна брати участь у розробці цієї програми. Дорожня карта і план дій повинні бути підготовлені разом. Ми готові представляти Україну закордоном і працювати ефективно у лобюванні українських інтересів у світі. З іншого боку, важливим для нас є зворотній зв'язок із владою, щоб влада реагувала на нашу критику, робила висновки і працювала ефективніше» [із інтерв'ю із респондентом В4].

Відмітимо, що після Революції Гідності ситуація у сфері взаємодії держави із діаспорою почала поступово змінюватися. Міністерством закордонних справ України розроблено проєкт Концепції Державної цільової програми співпраці із закордонними українцями на період до 2023 року. Метою схвалення концепції Державної цільової програми співпраці із закордонними українцями на період до 2023 року є активізація та надання системного характеру взаємодії МЗС та інших органів виконавчої влади України з громадськими організаціями закордонних українців, що функціонують за межами нашої держави.

У своїй інавгураційній промові Президент Зеленський звернувся до українців, які перебувають за кордоном: «Нас 65 мільйонів - тих, кого народила українська земля... Я звертаюся до всіх українців на планеті — ви нам дуже потрібні, усі, хто готовий будувати нову, успішну та сильну країну, я з радістю надаю українське громадянство» [15].

У 2019-2021 рр. Президентом Зеленським неодноразово повторювались заяви про важливість української діаспори, що викликало неабиякий інтерес та надії в українців за кордоном. Важливу роль української діаспори у питанні міжнародної підтримки України, зокрема, під час Революції гідності та проведення АТО було неодноразово відзначено головами Верховної Ради Парубієм (2017), Разумковим (2020). Така динаміка демонструє певні зрушення у відносинах держава-діаспора, а також свідчить про розуміння переваг, якими наша країна могла б скористатися від більш активної взаємодії.

Висновки. Підсумовуючи, доводиться констатувати, що, не зважаючи на величезний ресурс діаспори та її вагомий внесок в соціальний-економічний, політичний і культурний розвиток України, співпраця між Україною та діаспорою поки носить односторонній характер.

Попри визначені пріоритети та роботу над законодавчою базою у сфері співпраці із діаспорою, певний прогрес у розумінні, що діаспора може допомогти у розвитку країни, в Україні досі не має визнання того, що діаспора може стати позитивним агентом змін, в той час як політика співпраці з українцями за кордоном повинна бути одним із пріоритетів зарубіжної політики.

Література:

1. Ames P. (2014). Ukraine's Diaspora could be key to recovery.- [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.pri.org/stories/2014-03-02/ukraines-diaspora-could-be-key-recovery>

2. Терещук Г. (2013). Діаспора – найкращий посол України у світі, але влада цього не розуміє – Євген Чолій.- [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.radiosvoboda.org/content/article/25081952.html>
3. Посканная Е. (2016). Посол Шевченко: Украинцы в Канаде – не маргинальное меньшинство. Любой серьезный политик ориентируется на интересы этой общины.- [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://gordonua.com/publications/posol-shevchenko-ukraincy-v-kanade-ne-marginalnoe-menshinstvo-lyuboy-sereznyu-politik-orientiruetsya-na-interesy-etoj-obshchiny-139268.html>
4. Satzewich, V. (2002). *The Ukrainian Diaspora*, London: Routledge.
5. Названа кількість українських заробітчан у Польщі (2021). - [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.slovoidilo.ua/2021/07/20/novyna/suspilstvo/nazvana-kilkist-ukrayinskyh-zarobitchan-polshhi>
6. Сайт Посольства України у Республіці Польща. Українці у Польщі. - [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://poland.mfa.gov.ua/spivrobotnictvo/232-ukrajinci-u-polyshhi>
7. “Наш вибір”: українці Польщі крізь два Майдани (2015). - [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.prostir.ua/?focus=nash-vybir-ukrajintsi-polschi-kriz-2-majdanu>
8. Сайт організації Фундація «Відкритий діалог» <http://ua.odfoundation.eu/>
9. Scotland’s Census (2011). National Records of Scotland, Table reI2a_COB_detailed_Scotland.- [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.scotlandscensus.gov.uk/>
10. International Organization for Migration (2007). Ukraine. Mapping Exercise, London: IOM. - [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://unitedkingdom.iom.int/sites/default/files/doc/mapping/IOM_UKRAINE.pdf
11. Association of Ukrainians in Great Britain official website.- [Электронный ресурс]. – Режим доступа: www.augb.co.uk/a-brief-history.php
12. London Euromaidan official website.- [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://saveukraine.co.uk/category/fundraising-and-reports/>
13. Ukrainian events in London.- [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.ukrainianlondon.co.uk/>
14. Ukrainian Medical Association of the UK (UMAUK).- [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.umauk.com/>
15. Зеленський В. Інавгураційна промова Президента України Володимира Зеленського (2019). [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.president.gov.ua/news/inavguracijna-promova-prezidenta-ukrayini-volodimira-zelensk-55489>

References:

1. Ames P. (2014). Ukraine’s Diaspora could be key to recovery [Електронний ресурс]. - Retrieved from: <https://www.pri.org/stories/2014-03-02/ukraines-diaspora-could-be-key-recovery> [in English].
2. Tereshchuk H. (2013). Diaspora – naikrashchyi posol Ukrainy u sviti, ale vlada tsoho ne rozumiie – Yevhen Cholii. [The Diaspora is the best ambassador of Ukraine in the world, but the authorities do not understand this - Yevhen Czolij]. Retrieved from <http://www.radiosvoboda.org/content/article/25081952.html> [in Ukrainian].
3. Poskannaia E. (2016). Posol Shevchenko: Ukrayntsy v Kanade – ne marhynalnoe menshynstvo. Liuboi sereznyi polytyk oryentyruetsia na interesy etoj obshchyny.- [Ambassador Shevchenko: Ukrainians in Canada are not a marginal minority. Any serious politician takes into account interests of this community] in: *Gordonua*. Retrieved from <https://gordonua.com/publications/posol-shevchenko-ukraincy-v-kanade-ne-marginalnoe-menshinstvo-lyuboy-sereznyu-politik-orientiruetsya-na-interesy-etoj-obshchiny-139268.html> [in Russian].
4. Satzewich, V. (2002). *The Ukrainian Diaspora*, London: Routledge.

5. Nazvana kilkist ukrainskykh zarobitchan u Polshchi (2021). - Retrieved from: <https://www.slovoidilo.ua/2021/07/20/novyna/suspilstvo/nazvana-kilkist-ukrayinskyx-zarobitchan-polshhi> [in Ukrainian].
6. Sait Posolstva Ukrainy u Respublitsi Polshcha. Ukraintsi u Polshchi [Site of Ukrainian Embassy in Poland]. <https://poland.mfa.gov.ua> Retrieved from <https://poland.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/232-ukrajinci-u-polyshhi> [in Ukrainian].
7. “Nash vybir”: ukraintsi Polshchi kriz dva Maidany (2015) [Sait of “Our choice”]. www.prostir.ua Retrieved from <https://www.prostir.ua/?focus=nash-vybir-ukrajintsi-polschi-kriz-2-majdany> [in Ukrainian].
8. Sait orhanizatsii Fundatsiia «Vidkryti dialoh» [Sait of the organisation “Open Dialogue”] ua.odfoundation.eu/ Retrieved from <http://ua.odfoundation.eu/> [in Ukrainian].
9. Scotland’s Census (2011). National Records of Scotland, Table reI2a_COB_detailed_Scotland.- Retrieved from <https://www.scotlandscensus.gov.uk/> [in English].
10. Sait orhanizatsii International Organization for Migration (2007). Ukraine. Mapping Exercise, London: IOM. - Retrieved from http://unitedkingdom.iom.int/sites/default/files/doc/mapping/IOM_UKRAINE.pdf [in English].
11. Sait orhanizatsii Association of Ukrainians in Great Britain. - [Электронный ресурс]. – www.augb.co.uk/a-brief-history.php Retrieved from www.augb.co.uk/a-brief-history.php [in English].
12. Sait orhanizatsii London Euromaidan.- Retrieved from <http://saveukraine.co.uk/category/fundraising-and-reports/> [in English].
13. Sait orhanizatsii Ukrainian events in London.- Retrieved from: <http://www.ukrainianlondon.co.uk/> [in English].
14. Sait orhanizatsii Ukrainian Medical Association of the UK (UMAUK).- Retrieved from: <http://www.umauk.com/> [in English].
15. Zelenskyi V. (2019) Inavhuratsiina promova Prezydenta Ukrainy Volodymyra Zelenskoho. [Inaugural speech of the President of Ukraine Volodymyr Zelensky]. Retrieved from: <https://www.president.gov.ua/news/inavguracijna-promova-prezidenta-ukrayini-volodimira-zelensk-55489> [in Ukrainian].